

DOMAČIN.

DOMAČIN izhaja vsako soboto popoldne, če je ta dan praznik, dan poprej ob istem času. — Naročnina za Ljubljano z dostavljanjem na dom: celoletno 3 K, polletno 1 K 50 v, četrletno 75 v; po pošti: celoletno 4 K, polletno 2 K, četrletno 1 K. — Uredništvo je na Miklošičevi cesti št. 16 v I. nadstr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu DOMACINA. Nefran- kirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. — Inserati (oglasi): Trikrat razdeljena peti vrsta 24 v, cela stran 60 K. — Pri večkratnem oglašanju znaten popust. — Upravništvo je na Miklošičevi cesti št. 16 v pritličju.

Štev. 18.

V Ljubljani, dne 12. julija 1913.

Leto I.

Svojim cenjenim naročnikom

smo pred kratkim k listu priložili po- ložnice (čeke) za vpošiljatev naročnine.

Danes pozivljamo vse one, ki na- ročnine še niso poslali, **da to takoj store**, kajti list se mora vedno **v naprej plačevati!**

Vsakdo naj nam pridobi vsaj po enega novega naročnika! Sporoče naj se nam naslovi onih, ki bi se za list zanimali in na- slovi vseh znanih kmetov, ki bi se na list naročili!

Razširjajte povsod „Domačina“.

Upravništvo.

Uvedba sodnikov-lajikov na Avstrijskem.

Gosposka zbornica je po dvanednem posvetovanju sprejela kazenski zakon, ki ga je pravosodni minister lansko leto predložil in katerega je odsek podrobno izdelal. Zakon je na višku časa, sestavljen na pod- stavi dolgoletnih izkušenj in statistik in je v mnogih ozirih boljši nego v drugih kulturnih državah.

Najvažnejše je nova uvedba sodišč s sodnimi pri- sedniki (prisedniških sodišč, Schöffengerichte).

Po sedaj veljavnem kazenskopravnem redu ima- mo tri vrste razsodnih sodišč prve stopnje, namreč porotna sodišča, sodne dvore prve stopnje kot raz- sodna sodišča (okrožna sodišča) in okrajna sodišča. Po osnutku novega kazenskopravnega reda pa naj bodo v bodoče štiri vrste razsodnih sodišč. Porotna sodišča se omeje na razsojevanje političnih hudodel- stev in pregreškov in na razsojevanje kaznivih dejanj, ki se kaznujejo strožje kakor z desetletno kaznijo na prostosti. Ostali zločini, ki so doslej spadali v kom- petenco porotnikov, namreč kazniva dejanja, storjena z vsebino kake tiskovine (časnikov itd.) ter kazniva dejanja, ki se kaznujejo z večjo nego petletno kaz-

Podlistek.

Pomota.

Povest. — Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinska.
Poslovenil Podravske.

(Dalje.)

„Saj vi, Mikulčik, zmerom pravite, da je dobro, če se usta zmočijo,“ se je branila deklica. Že se je zbrihtala iz zadrege in vsekdar pripravljena na šalo, ni zgubila dobre volje niti sedaj.

„Toda ne iz vedra, marveč iz steklenice ali iz lonca, napolnjenega z medico.“

„Ne bojte se, saj bo tako, samo pojdite v sobo,“ jih prijazno povabi gospodinja. In ozrši se v nastajajočem mraku še enkrat po navzočih, se je urno obrnila ter šla v hišo. Zanjci so se podali za njo, zbijajoč šale med seboj. Gospodinja jih je vabila v sobe, toda oni so se podali na dvorišče, ozirajoči se za delom, da se ne bi reklo, da so lakomni in nepočakani. Martin je skočil po lestvo in zabivši v gredo nad durmi žrebelj, je obesil nanj prinesen venec. Visel bo ondi vse leto, dokler zanjci ne prinesejo novega drugo leto.

Med tem, ko so možakarji šli pomagat služabniku prevreči voz s svežo deteljo in narezat krme, so se ženske podale v kuhinjo pomagat pripraviti večerjo. Ta se je navadno raztegnila daleč v noč, kajti čim dalje so sedeli skupaj, tem bolj sloveča je bila. Toda pomagati prav za prav že ni bilo treba: miza je bila pokrita, na njej je stala skleda z rezanci in kup krapov. Od ognjišča se je razprostirala prijetna vonjava po mladem zelju, a na omari je vabila k sebi oči žanjcev duhteča, debela, na pladniku ležeča ovčja pečenka. Močno je duhtela po česnju, torej je bila slavnostno pripravljena kakor za največje slavnosti. Ženske so čule o snubitvi in ta priprava je potrdila to novico, vendar se Mikulčička ni mogla premagati, da ne bi podražila gospodinje:

„Mar pričakuješ snubcev, da si tako fino pripra- vila (navzlic temu, da je Grajska bila gospodinja, ona pa dninarica, jo je vendar-le tikala)?“

„Ne vem, kaj še bo — jesen se bliža in deklina je pripravna za možiteve,“ ji ta odvrne kakor v šali, toda pogled, ki ga je vrgla po hčerki, brezskrbno koraka- joči iz sobe v sobo, je potrdil to govorjenje tako jasno, da ni bilo nikakega dvoma.

„Prav imaš, predraga,“ spregovori Mikulčička z zaupnim smehom ter steče za gospodinjo v čumnato,

nijo na svobodi, naj pridejo pred sodne dvore prve stopnje kot takozvana velika prisedniška sodišča. (Große Schöffengerichte.) Ti sodi se stoje iz treh sodnikov in iz treh sodnih prisednikov. Lajiki in sodniki tvorijo enoten kolegij in razsojajo v skupnem posvetovanju in glasovanju o krivdi kazni in vseh pravnih vprašanjih, kakor tudi o zasebnopravnih zahtevkih oškodovančevih. Sodni prisedniki so polnomočni sodniki, ne pa kakor porotniki le sodniki, ki razsodijo o krivdi. Na mesto razsodnih sodišč stavi osnutek takozvana mala prisedniška sodišča, v katerih sta dva sodnika in dva sodna prisednika. Dočim je prišlo dozdej le malo število hudodelstev in le prav malo pregreškov pred poroto, naj v bodoče razsojajo o vseh zločinih in pregreških sodišča, v katerih so sodniki in lajiki. Razsodna sodišča (okrožna sodišča), v katerih sede le sodniki-uradniki, se bodo odpravila. Le pri sodiščih najnižje stopnje, pri okrajnih sodiščih, ne bo po osnutku nobenih sodnikov-lajikov, to pa zaradi tega, ker bi se pri tej novi napravi potrebovalo toliko število sodnikov-lajikov, da bi se ne moglo v vseh krajih zato dobiti sposobnega osebja. S tem osnutkom se upa s sodelovanjem državljanov pri kazenskem pravosodju pospešiti končni smoter kazenskega postopanja: dognanje resnice. Razsojanje ni za lajike nekaj vsakdanjega in zato čutijo tudi večjo odgovornost. Lajiki, ki so v različnih poklicih in življenjskih razmerah razpolagajo s spoznavanjem in izkušnjami, ki so pri ugotovitvi učina (dejanskih razmer) velike koristi. Osnutek hoče zaradi tega razširiti sodstvo lajikov. Porotna sodišča niso izpolnila nad, ki so jih gojili pri njih uvedbi ker se je izkazalo, da imajo mnogo hib. Glavni nedostatek porotnega sodišča je, kakor se splošno priznava, iskati v tem, da se sodni dvor in porotniki ne morejo sporazumeti.

Prisedniška sodišča bodo imela vrline porotnih sodišč, ne pa njihovih nedostatkov.

Po osnutku se bodo lajiki pritegovali le pri razsodnih sodiščih prve stopnje. Pri vzklicinih sodiščih

in pri kasacijskem dvoru, ki ima razsojati o ničnostnih pritožbah, bodo tudi vnaprej kakor doslej le v pravoznanstvu učeni sodniki.

Da so se tiskovni delikti izločili iz kompetence porotnih sodišč, na tem ni nič novega; kajti že odsek za posvetovanje o preuredbi tiskovnega zakona, ki ga je postavila poslanska zbornica, je sklenil, omejiti pristojnost porotnih sodišč in za razsojo žalitev po tiskovinah ustanoviti prisedniška sodišča.

Dogodki na Balkanu.

Nova balkanska vojska.

Na balkanskem poluotoku je izbruhnila nova vojna. Vojni dogodki te druge balkanske vojske med prejšnjimi zavezniki se dajo zazdaj le na ta način pojasniti, da sestavimo posamezna, čisto si nasprotujoča poročila o bojih in praskah in da si skušamo iz njih pridobiti sliko o pozicijah in gibanju obeh vojsk. Iz poročil sledi, do so Srbi svojo glavno moč koncentrirali ob progi Skoplje—Egri Palanka—Kjustendil, dočim se nahaja bolgarska glavna moč na črti Sofija—Pirot—Niš. Te obe skupini se še niste sprijeli, a v najbližjem času je pričakovati, da se to zgodi, in bržkone se bodo ti boji odigrali v bližini Kjustendila. Odločilnih bitk dozdej še ni bilo. Kar se je zgodilo, bile so le praske in boji na stranskih frontah, ki so bili sedaj eni, sedaj drugi stranki v prid. O vseh teh dogodkih se bodo moglo razsoditi še le tedaj, ko bomo imeli nepristranska poročila. Fronta, na kateri so se odigrale te bitke, se razteza v velikem loku od izvira Zletovske reke čez Kočano, Štip, Krivolak, Gevgeli, Mačevo, mimo Tachynskega jezera do Eleftere ob obali Egejskega morja.

Dosedanje bitke.

Z napadi so bržkone začeli Srbi, kar so Bolgari izkoriščali s tem, da so na vsej navedeni fronti jeli

kamor je ta šla s svečo po začimbo; „ko to opraviš, pa boš čutila, kakor bi si mlinski kamen otesla z vratu. A škoda bi bilo čakati: takšen ženim kot je Martin, se ne dobi vsak dan.“

„Radi tega, teta, nimam strahu. Če le s prstom pomigne, pride jih deset, ne samo eden,“ se pobaha ponosna mati; „dobil bi se celo bogatejši: že se jih je več oglasilo, toda jaz hčerke od doma ne dam. Le takrat pustim besedo k sebi, ako se priženi, saj bo imel, hvala Bogu, kaj delati.“

„Moj Bog, — kako ne bi imel?!“ zaploska z rokami Mikulčička, ozirajoča so po sobi, hoteč se s tem prikupiti gospodinjji. „Tako vam vsaj ne bo treba delati razlike: kaj je Martinovo: polje in livada, katerih se poslužujete, kakor bi bilo vaše; ne bo vam treba trgati zemljišča.“

Lice gospodinje se je razvnelo; zgovorna ženica je zadela ob občutljivo struno. Martin, kakor rečeno, je bil sirotek in za časa, ko je živel njen pokojni mož, bil pod njegovim oskrbstvom kakor tudi radi tega, ker so si bili sorodniki in je pokojni Grajski bil ta čas župan. Polje in livada, o katerih se je zmenila, se je obdelovalo kakor bi pripadalo k njihovi lastnini, toda Grajski in poznej njegova žena, sta mu vestno plačevala najemščino, katero so do polnoletnosti vlagali

v hranilnico. Na ta red so se bili privadili Grajski tako, da je bilo gospodinjji težavno pomisliti na to, da bi to polje, zlasti pa še livada, ki je bila dokaj boljša in večja kakor njihova, imela se odtrgati in dobiti drugega gospodarja, radi tega so se Grajski vedno ukvarjali z mislijo: sprejeti Martina za zeta. A vprav Martinovo polje je tvorilo svoje dni kos Grajskega zeljišča; njegova mati je bila njihova sorodnica, pa ga je dobila za doto.

Toda Grajska, kakor sploh ljudje, zatelebani v svojo vzvišenost, ni hotela pustiti Mikulčičke v tem, dasiravno opravičenem mnenju, in radi tega je rekla malomarno:

„Ako mu naša deklica ne bi ugajala, da bi jo vzel v imenu božjem, nam to ne bo dosti škodovalo. Mi, hvala Bogu, tudi radi jemo kruh. Tu, evo imam še tri leta staro zrno, niti sama ne vem koliko ga bo...“

Te ponosne besede je izrekla tako naravnost, da je to izgledalo tako kot samohvala. Mikulčičkova se je požurila jo zagotoviti, da tako ni mislila in prevzeta od dokaza premožnosti, je z veseljem hvalila polno čumnato. Bilo je ondi res še staro zrnje, kosovi slanine, še triletna mast — vse neovrgljiv dokaz blagostanja.

istočasno prodirati i proti Srbom i proti Grkom. To se je zgodilo v nedeljo zjutraj ob jutrnjem svitu.

Takoj pri prvem navalu so zmagovali Bolgari na vsej črti. Vrgli so Srbe pri Krivolaku nazaj in so nato pritiskali z glavno močjo v smeri proti Bogdancam, Gevgheliju in Mačevu. Pri Gevgheliju je prišlo do ljutega boja, ker je ta točka največjega strateškega pomena. Tu se namreč stikata desno srbsko in levo grško krilo. Z zavzetjem tega kraja je mogoče srbsko vojsko ločiti od grške. Razen tega je Gevgheli kot postaja na železnici, ki vozi v Solun za Srbe in Grke zelo važna. Srbska in grška armada sta se morali vsled silnega bolgarskega navaluma umakniti, nakar so Bolgari zavzeli Gevgheli. Tretja bitka se je bila pri Eleverti, kjer so bili Grki potisnjeni nazaj. Ena grška kompanija je bila tu obkoljena. Obvarovana je bila gotovega pogina le s tem, da je grška mornarica pravčasno posegla vmes.

Srbsko-grški protinapadi.

Se le po teh bitkah so se Srbi in Grki oddahnili od prvega presenečenja in so začeli z novo močjo z napadi. Najprvo je bila razorožena bolgarska posadka v Solunu. Istočasno se je pričel na vsej črti srbsko-grški protinapad. Srbi so začeli pri Štipu in Kočani z oddelkom svoje glavne moči z napadi in trde, da so tu dosegli velikanske uspehe. Nekaj tisoč bolgarskih vojakov je bilo baje ujetih, veliko število topov je bilo zaplenjenih. Istina je, da so Bolgari zapustili Štip in Retki Bukve in se umaknili. Grki pa so naperili glavno moč napada proti velevažnemu Ghevgheliju. Tudi tu so se morali Bolgari umakniti in Ghevgheli so zopet zasedli Grki.

Dosedanje izgube.

Po poročilih iz vojaških krogov znašajo izgube v dosedanjih bojih 12.000 mrtvih in ranjenih na srbski strani in 23.000 mrtvih in ranjenih na strani Bolgarov. Število ujetih Bolgarov znaša 4000. Vse bolnišnice in šole so prenapoljene in zelo občutijo primanj-

kanje zdravnikov. Mnogo ranjencev mora vsled tega umreti na bojnem polju.

Po poročilu iz Belgrada, je prišel dne 4. julija prvi transport bolgarskih ujetnikov. V tem transportu je bilo baje 1600 ujetih bolgarskih vojakov med temi 17 častnikov in polkovnik Manov, poveljnik 13. bolgarskega pehotnega polka, ki je bil v bitki Redki Bukvi popolnoma uničen (?). Bolgarsko jetnike so nastanili v vojašnicah, častnike pa po privatnih stanovanjih.

Turčija in bolgarsko-srbski spor.

Razni listi javljajo, da je turška vlada obvestila velesile, da si varuje vspricho bolgarskega konflikta za vsak slučaj popolno akcijsko svobodo. Z druge strane se zopet zatrjuje, da so imela pogajanja med pooblaščencom bolgarske vlade Načevim in turškim poslanikom Husejnom Hilmijem pašo popoln uspeh. Sporazumela sta se, da se odpove Bolgarska vsaki vojni odškodnini, Turčija pa za to obljubi svojo nevtralnost v bolgarsko-srbskem sporu.

Romunska.

Mobilizacija je v polnem teku. Pod zastave je poklicanih 13 letnikov, to je 600.000 mož. Za vojaškega atašeja v Belgradu je imenovan general Cikovski. Vlada je prepovedala izvoz petroleja. Ustavljen je ves promet na vseh romunskih železnicah.

V noti, katero je poslala Romunska velesilam glede mobilizacije, naglašajo, da Romunija ne more ostati ravnodušna nasproti sedanjemu razvoju dogodkov in ne more dovoliti, da bi Srbija in Grška podlegli v vojni, ker bi se s tem rušilo ravnotežje na Balkanu. Romunija je mneja, da bo mir na Balkanu skoro zopet vspostavljen, in da bo romunska mobilizacija sama pripomogla k temu, da balkanske države končno resno pristanejo na konferenco v Petrogradu.

Glede posredovanja med Romunijo in Bolgarijo se je sprva poročalo, da se bo skoraj dosegel popoln uspeh, a po zadnjih poročilih so nastale take težkoče,

Grajski je le tako mimogrede dvignila pokrov od škrinje, ki je bila natlačeno polna platna, domačega in kupljenega — potem je pokazala vreče, polne perja, — dasiravno je Markina bala visela že v polnem redu v sobi nad posteljo, da je segala malone do stropa.

„Bog, kdo vam je enak?!“ je vzdihnila Mikulčička vsa začudena; „niti trije gospodarji nimajo toliko vsega. Martin že ve, čemu se vas drži...“

„Kakor hoče,“ je omenila zopet s to ponosno skromnostjo in lice ji je žarelo veselja nad tem občudovanjem. „Saj to, kar je, se razdeli le na dvoje: Marki in Pavleku, pa se z božji pomočjo še kaj prigospodari. Saj tega, kar spravi skupaj človek, v grob ne vzame s seboj.“

„Takšne bogate neveste ni v vsej vasi, kakor je Marka,“ omeni Mikulčička. „Jaz vem, Martinu bo zavidal marsikateri...“

„Kaj, saj je to šele otrok, ta moja Marka. Večkrat mi celo preseda ta njen neprestali smeh in šala. Toda kjer nedostaja let, ondi tudi ni pameti.“

Grajska je čakala, da bi Mikulčička hvalila njeno Marko, toda ta je molčala. Marka je v resnici bila sama šala in smeh — toda pri delu je druge navadno le ovirala. Mati jo je razvadila in ko je odrastla,

prizanašala ji je na polju in doma, da se z delom ni pretegnila in da ono ne bi škodovalo njeni lepoti. Nemara se je to godilo radi tega, ker je bila deklica majhne postave in ona bi bila rada imela visoko „robo“. Toda, dasiravno je nespametna mati, ponosna na svojo deklico tako kakor na svoje vole, ki so bili najdražji v vasi in na zaloge pridelkov, kakoršnih ni imel nobeden gospodar, spregledala Marki vse, je ona vendar le ostala nizka, ter postala samo nekoliko bolj okrogla in debeljša. Resnica, vsej vasi je bilo znano, da to ni bilo od dela. Marka ni slovela kot deva vneta za delo.

Iz veže so se začuli glasovi delavcev, ki so prišli k večerji in Grajska je morala postaviti večerjo na mizo. A rada bi se bila še pohvalila z enim in drugim.

Toda navzlic slavnostnim pripravam je večerja bila tiha. Gospodinja je dolgo držala žanjce pri kolačih; mož jo je poklical kakih trikrat, naj prinese juho. Bila je začudena nad tem, da Martin sedi za mizo kakor bi ne bilo nič, dasiravno je ves teden govoril o snubitvi in ženitvi in da je po večerji skrivoma odšel. Po njenih mislih je šel po svata, v čigar navzočnosti bi se imela zyršiti snubitev.

(Dalje prihodnjic.)

da je skoraj izključen sporazum in da bo romunska vojska v kratkem prestopila na bolgarsko ozemlje.

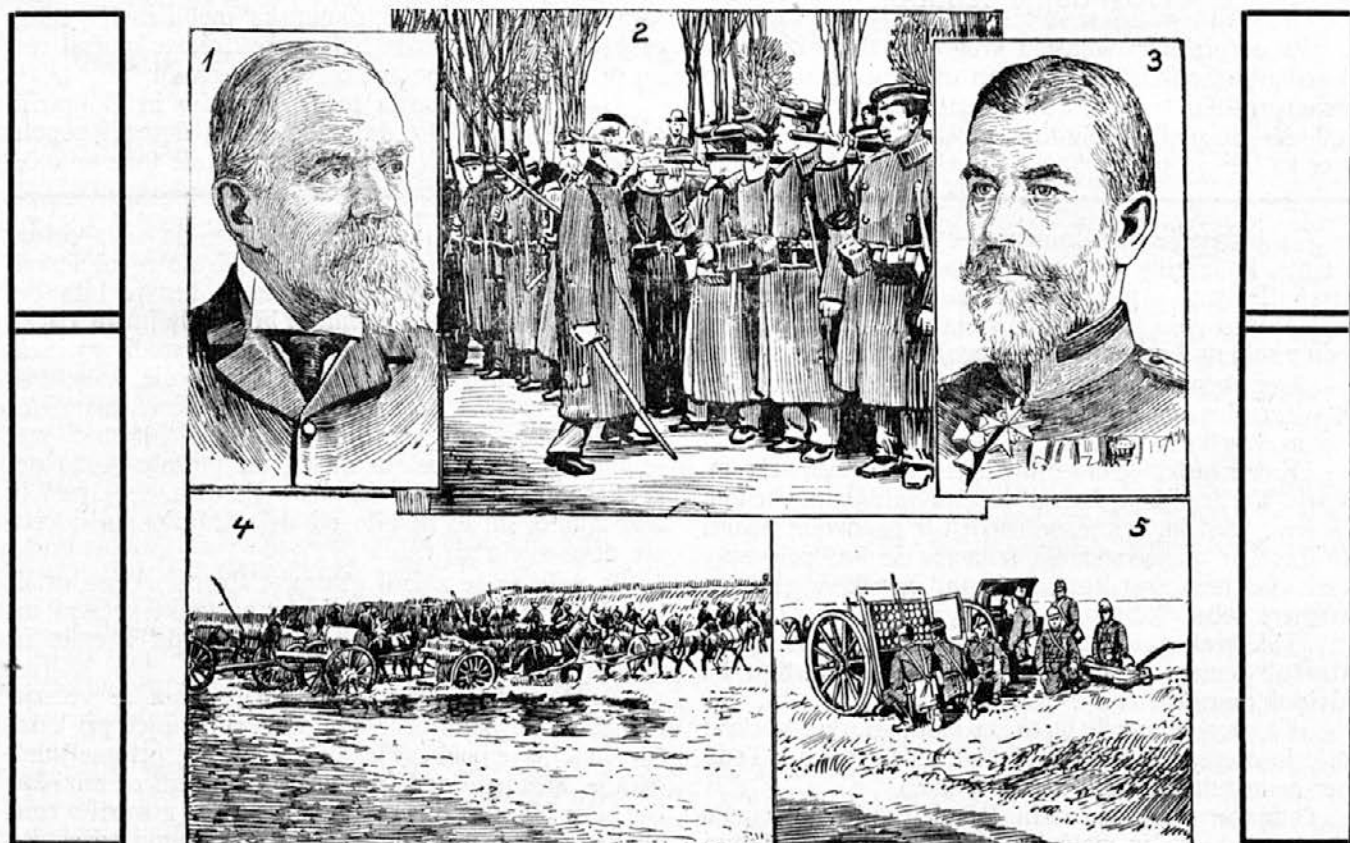
Stališče Avstro-ogrske glede vmešavanja v nove balkanske zapletitjaje.

Francija je sklenila predlagati velesilam, da solidarno izjavijo, da se ne bodo vmešavale v balkanski konflikt. Francoska vlada zasleduje s tem namen, da se balkanska vojna lokalizira. Francoski poslanik na Dunaju Chilhaud-Dumaine je dobil nalog, da izroči ta predlog avstrijskemu kabinetu. V sredo popoldne je bil poslanik pri avstrijskem ministru za zunanje zadeve grofu Berchtoldu in je izvršil nalog svoje vlade. Grof Berchtold je sprejel francosko sporočilo in je podal poslaniku daljše pojasnilo. Dejal je, da Avstrija od srca pozdravlja francoski predlog in miroljubne izjave francoske vlade, ki jih je naglašal poslanik, tem bolj, ker se popolnoma ujemajo z željo Avstrije, da se ohrani mir v Evropi in vojna na Balkanu lokalizira. Dosedanja politika Francije, Anglije in ostalih, od bojnega prizorišča oddaljenih držav, ki so bolj prizadete pri splošnih obzirih kakor pri podrobnostih, kaže, da niso naklonjene vmešavanju, kar se vjema tudi z vsemi izjavami in dejanji avstro-ogrske vlade. Grof Berchtold je potem nadaljeval: Avstrija gre za tem, da postanejo balkanske države neodvisne od vseh, tudi od nas. Toda mi smo najbližji sosedje balkanskih držav in zahtevamo, da se balkanske države vedejo napram nam kakor sosede. To stremljenje in nevtralnost sta načelni točki avstro-ogrske politike. Hvalevredna tendenca Francije, da bi se velesile že a priori zavezale, da se ne vmešajo, se dá razlagati

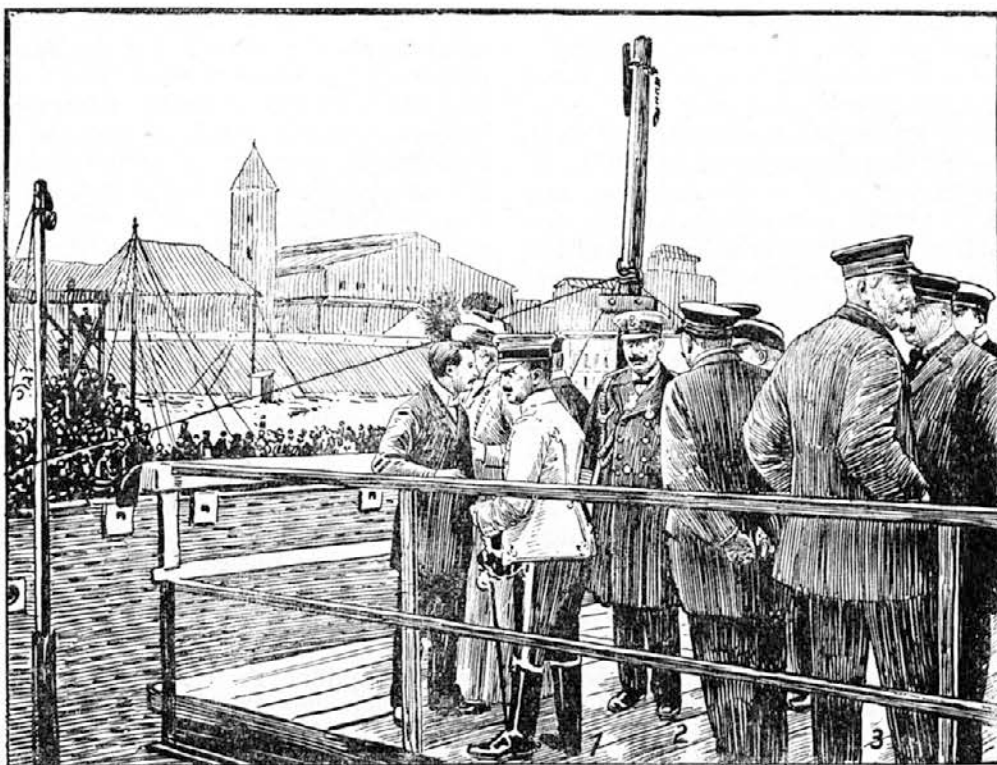
z geografično oddaljenostjo od Balkana. Avstro-Ogrska pa čuti veliko bolj vsako vibracijo na Balkanu. Sicer pa dokazuje izkušnja, da je sila dogodkov razveljavila vsako previdnost in vzela pomen vsaki dobri volji, ki se je izražala v slovesnih izjavah. Avstrija zasedaj nima razloga, in upati je, da ne bo imela razloga, da bi opustila načelo nevmešavanja. Toda pripravljene moramo biti na dogodke, ki bi utegnili ogroziti naše interese in nas prisiliti, da bi odstopili od eventualnih dogovorov, ki bi se sklenili v času, ko taki dogodki ne stoje v računu. Iz teh razlogov smo bili prisiljeni uveljaviti svoje interese v deželi, v kateri nismo nameravali nobene intervencije. Niti Francija, niti Nemčija, niti Anglija ni bila v enakem položaju kakor Avstro-Ogrska. Nihče ne more jamčiti, da se ne bi moglo ponoviti kaj takega in nobena vlada se v takih razmerah ne more odreči svobodi svoje akcije. Trdno smo namenjeni sedaj in v bodoče pustiti balkanskim državam, da iščejo pot svojega blagostanja v mejah, ki jih določajo avstrijski interesi, *ne moremo pa se odreči pravici intervencije za obrambo svojih interesov.*

Romunija je tudi mobilizirala.

Romunski kralj Karol je odredil mobilizacijo svoje armade, ker upa Romunija z zahrbtnim napadom na Bolgare, ki so z vso svojo armado zapleteni v vojno s Srbi in Grki, na ta način poceni ugrabiti kak kos bolgarske zemlje. Resnemu posredovanju sosednjih velesil, pa upamo, se bo posrečilo še pravočasno onemogočiti tak napad, ki ga Bolgari, ki so žrtovali največ najboljših svojih sinov, s tem, da so nosili najhujše breme v borbi s Turki, sigurno niso zaslužili.

Mobilizacija romunske vojske. 1 Romunski ministrski predsednik Majorescu. 2 Nadziranje (inšpekcija) mornarjev. 3 Romunski kralj Karol. 4 Romunska artilerija ob bolgarski meji. 5 Nov romunski poljski top.

Italijanska kraljevska dvojica v Kielu. 1 Italijanski kralj. Cesar Viljem. 3 Državni kancelar pl. Bethmann-Hollweg. Nemški cesar in njegovi gostje si ogledujejo zatvornice v Holtenau-u ob Cesarja Viljema prekopu.

Italijanska kraljevska dvojica v Kielu.

Italijanski kralj Viktor Emanuel in kraljica Helena sta posetila nemško cesarsko dvojico v Kielu, preden sta se napotila v Stockholm. Seveda so italijansko kraljevsko dvojico sprejeli z vsemi častmi, ki ji gre po dostojanstvu. Razen osebnih pristrčnih stik, ki spajajo obe vladarski dvojici, bili so ob sebi umevno spričo zopetne strašne vojne na Balkanu tudi važni politični momenti dalekosežnega pomena, ki so dovedli, da se snideta oba vladarja. To priča že samo prisotnost državnega kancelarja in italijanskega zunanjega ministra markija di San Giuliano. Posebno ponosen je bil nemški cesar Viljem na to, da mu je bilo možno pokazati italijanskima vladarjema razširjevalne zgradbe ob Cesarja-Viljema prekopu in jima te obrazložiti. Zatvorne naprave pri Hollenau-u so po njih obsegu sedaj največje na svetu. Naprave je obrazložil obema vladarjema predsednik prekopa doktor Kautz.

Dvorni svetnik dr. fil. Vatroslav pl. Jagić.

(K 75 letnici njegovega rojstva.)

Dne 6. t. m. je praznoval dvorni svetnik profesor dr. Vatroslav pl. Jagić petinsedemdesetletnico svojega rojstva. Porodil se je v Varaždinu na Hrvaškem. Tu in v Zagrebu je užival prvo šolsko izobrazbo ter je po dokončanem srednješolskem študiju na Dunaju študiral slovansko filologijo. Višek njegovega delovanja na znanstvenem polju tvori: „Zgodovina slovanske filologije“, ki je izšla leta 1911 v ruskem jeziku. Nihče ni bil po temeljitem poznanju vseh strok slavistike bolj usposobljen, da spiše to temeljno delo.

Dvorni svetnik dr. pl. Jagić, svetovnoznani učenjak na polju slovanskega jezikoslovja. (K petinsedemdesetletnici njegovega rojstva.)

Tedenske novice.

(Za pogorelce v Stranjah.) 1000 K državne podpore za pogorelce v Stranjah je dovolilo c. kr. notranje ministrstvo.

(Iz seje deželnega odbora kranjskega) dne 7. julija 1913: Gosp. deželni glavar omeni, da je posredoval pri ministrstvih radi državnih pod-

por in državnega melioracijskega zaklada za vodne preskrbe na Kranjskem. Radi rešitve tega vprašanja se bo sklicala interiministerijalna konferenca, h kateri bo tudi deželni odbor povabljen. Zastopnikom deželnega odbora pri tej konferenci se imenuje gospod deželni glavar. — Stavbnemu uradu se naroči, predložiti projekte glede poprave, oziroma preložitve ceste Šmarjeta-Zbure. — Odobri se zapisnik o odkupu sveta, ki se bo rabil za zgradbo mostu čez Raduljo v Čučjimiški pri Mokronogu. — Za vodovod v St. Lambertu se dovoli 30 % deželni prispevek in naprosi za 40 % državno podporo. — Rekurzu okrajnega šolskega nadzornika Gabersčka proti sklepu občinskega sveta ljubljanskega se tako ugodi, da ima tudi on dobiti osebno doklado 200 K. — Dovolijo se razne podpore. — Imenovanje Josipa Gogala definitivnim učiteljem na slovenski trgovski šoli v Ljubljani se potrdi. — 1 % zavarovalnični prispevek v gasilski fond se porabi za zavarovanje ponesrečenih gasilcev — in sicer le onih, ki so člani društev, katera pripadajo k oficijelni, od deželnega odbora potrjeni Zvezi. (Z večino glasov!) — Sploh pa se vprašanje glede načina in oblike zavarovanja samega proučava nadalje in se imajo rezultati tega proučavanja zopet predložiti deželnemu odboru v posvetovanje. — Na zadevno interpelacijo narodno-naprednega odbornika, kojemu se pridruži tudi grof Barbo, izjavi deželni glavar, da bo proučil vprašanje, kako naj je deželnim odbornikom vsak čas omogočen in urejen pristop in vpogled v vse posamezne uradne agende deželnega odbora. — O tem bo deželni glavar svojčas poročal. — Prihodnja seja deželnega odbora se določi na soboto, dne 12. julija, ob 5. uri popoldne.

(Za krajne nadzornike za sodni okraj Višnjagora) so bili v seji c. kr. okr. šolsk. sveta v Litiji dne 1. julija t. l. imenovani: Za Višnjugoro Matevž Perme, župan v Leskovcu; za Zatičino Franc Špendal, obč. svetnik v Dragi; za Št. Vid Ivan Kristan, načelnik cestnega odbora, sv. Rok; za Krko Franc Rebolj, trgovec na Krki; za Žalno Josip Javornik, veleposestnik v Zalni; za Polico Martin Šeme, posestnik na Polici; za Muljavo Ignacij Špendal, obč. svetnik na Polju; za Vel. Gaber Jožef Zajec, posestnik v Biču.

(Krošnjarenje) je v zdravilišču Portorose (Istrija) v času od 1. aprila do 15. oktobra vsakega leta prepovedano.

(Francoska zbornica sprejela triletno vojaško službeno dobo.) Francoska zbornica je 7. julija 1913 sklenila, da mora vsak za vojno službo sposoben Francoz služiti tri leta v armadi. Za triletno službeno dobo je glasovalo 339, proti 223 poslancom.

(„Delavnost“ naše poslanske zbornice.) Poslanska zbornica se je sešla dne 28. januarja t. l. in je zborovala do 7. marca; po daljšem odmoru se je zopet sešla in je nato šla dne 20. junija na počitnice. Vsega skupaj je imela poslanska zbornica v teh obeh časovnih razdobjih 29 sej. Vlada je predložila pet predlogov in zbornica je vložila 6 nujnih predlogov, 70 predlogov in 440 interpelacij. Izvzemši budgetni provizorij in podaljšanje provizornega poslovnika, kar je bilo še le v zadnji seji sprejeto, zbornica ni ničesar rešila, in se je torej izkazala kot docela nezmožna za vsako delovanje.

(Novi pomočki proti mrčesjemu piku.) Kakor povsod, je tudi tukaj bolje odvracati nego

zdraviti. Najboljše za to so močno dišeče snovi n. pr. kafa, metno olje, citronov sok, jesihovo ali kotranovo olje, karbolna vazelina, lavendljevo olje itd. Dober pa je tudi izvleček iz perzijskega mrčesjega praška, tinktura Pyrethri rosei, ki pomaga za 4 do 5 ur. Priporočljiv pomoček pa je tudi alkoholni ekstrakt iz znanega Zacherlina, ki si ga vsak lahko napravi sam. Steklenica se cm visoko nasuje s Zacherlinom, nato naliže s 70 % špiritom ter tekom 1 do 2 ur večkrat potrese. Stvar se pozneje skozi blago ali filtrirni papir filtrira. S tem lahko dobro odganjamo mrčes.

(Štetje sadnih dreves na Štajerskem.) Štajerski deželni vinogradniški in sadjarski ravnatelj Anton Stiegler se je podvrgel težavni nalogi, s pomočjo potovalnih učiteljev in drugih deželnih strokovnjakov prešteti sadna drevesa na vsem Štajerskem. Tako štetje je nekaj popolnoma novega. Štetje je trajalo eden in pol leta in je izkazalo 12,533.569 sadnih dreves. Po sadnih vrstah se je na vsem Štajerskem našlo 7,480.180 jablan, 2,105.461 hrušk, 2,120.554 češpelj in sliv, 526.895 črešenj in 300.474 laških orehov. Resnično število dreves pa bo bržkone znašalo okoli 16 milijonov. Iz podatkov tega štetja je razvidno, da se sadjereja na Štajerskem prav lepo razvija.

(Oče 36 otrok.) Neki delavec Meščanske pivovarne v Litmerich na Češkem je dal te dni svoje 36. dete krstiti. Oženjen je tretjikrat.

(Železo cenejše.) Železu v šibicah se je cena zopet znižala za 1 K pri meterskem stotu.

(Velika avtomobilska nesreča.) Kakor se iz Eibenstocka poroča, je zadel dne 2. t. m. zvečer avtomobil, v katerem je bilo šest oseb, v vojaško uprugo. Tri osebe so bile na mestu mrtve, tri smrtno nevarno ranjene.

(Ponesrečen vlom.) Dne 4. t. m. sta vlomila dva, do sedaj še neznana vlomilca v postajo električne železnice na Opčini. Razbila sta železno blagajno, toda tresorja, v katerem je bilo 652 kron, nista mogla odpreti. Pač pa sta odnesla nekaj drobiža iz predala pisalne mize. Prepodil ju je orožnik, ki je tudi, ker nista begunca obstala na njegov ponovni klic, za njima ustrelil, toda ni vsled teme nobenega zadel.

(Senzacionalna vohunska aretacija.) V Tridentu so aretirali inženirja Paierja, ker je na sumu, da je laški vohun. Inženir Paier je sezidal tudi dva fora ob avstrijsko-laški meji in je že delj časa pod vojaškim nadzorstvom.

(Nemški cesar Viljem se zahvaljuje papežu.) Pruski poslanik pri Vatikanu je v soboto izročil papežu lastnoročno pismo cesarja Viljema, v katerem se ta papežu zahvaljuje za njegove čestitke povodom 25letnice vladanja.

(Avstrijski državljani.) ki so si svoječasno v nemški državi pridobili pravico do kake nezdodne, invalidne ali starostne rente, katere pa vsled svoje odsotnosti iz nemške države nič več ne uživajo, imajo po novem nemškem zakonu iz leta 1911 pravico do nadaljnjega uživanja označenih rent. Izvzeti so oni, ki so morali zapustiti nemško državo vsled kake kazenske obsodbe. Natančnejše je razvidno iz razglasa nabitega na deski pri mestnem magistratu.

(Glavni dobitki izredne državne loterije) v znesku 200.000 kron je bil baje zadet v Zagorju ob Savi na Kranjskem in ga je zadel neki pekovski pomočnik.

(Strela) je v noči med 7. in 8. julijem v Stari Bučki pri Škocijanu udarila v pod posestnika Mirka Heržine. Pod je pogorel do tal. Pogorelo je tudi mnogo sena in še lanske slame. Pod je bil krit z opeko. Zarvarovan je bil za neznančno vsoto.

(Roparji.) Ko sta se vračali 6. julija od rane sv. maše ob pol 9. uri zjutraj Marija Cedilnik in Marija Knific, sta bili v gozdu nad vasjo Srednje Gameljne napadeni. Neznanec je skočil pred njiju ter zapretel: „Denar sem ali pa bosta crknili!“ Ženi sta dali vse, kar sta imeli pri sebi. Knificova je imela tudi mali paket, ker si je spotoma v prodajalni nekaj nakupila, kar ji je ropar vzel in vrgel proč. Takoj so ukrenili potrebno ter začeli roparje slediti. Prijeli so postopake; eden je doma iz Ihana, druga dva sta tu neznana. Roparje je aretiral s pomočjo drugih Josip Knez, kovaški mojster v Srednjih Gamelnah ter jih izročil orožnikom v Št. Vidu. Skoro gotovo bodo v zvezi ti trije tudi z drugimi vlomi.

(Konj se je splašil) Janezu Čarmanu, hlapcu pri gosp. Stanku Polaku v Trziču, ko se je vračal s praznim vozom od Sv. Ane domov, vsled hitre vožnje avtomobila neznanega lastnika, ki je urno odkuril od mesta nesreče. Hlapec se je trudil obdržati konja, kar pa se mu ni posrečilo, nasprotno padel je pod voz in pri padcu zadobil na glavi in rokah poškodbe, ki k sreči po zdravnikovi izjavi niso težke. Odpeljali so ga v deželno bolnišnico v Ljubljano.

(Mrtvega so našli) dne 2. julija pri Demšarjevi žagi v Zalem logu dninarja Janeza Freliha iz Dareče. Bil je 78 let star in samec. Zadela ga je najbrž kap, ker ni bilo na truplu najti nobenih znakov, da bi bil umrl nasilne smrti.

(Detomor.) Orožništvo v Škocijanu je pred nekaj dnevi izsledilo, da je 28letna samska Marija Kalčič iz Zaloga pri Škocijanu porodila otroka ter ga takoj po porodu odstranila. Nezakonska mati ima že enega otroka. Izročili so jo sodišču v Mokronogu, kjer je s prva vse tajila, a je končno, ko je bila preiskana po babici, umor priznala. Detomorilko so pod žandarmerijskem nadzorstvom prepeljali na njen dom, kamor je prišla tudi sodna komisija. Tam je morilka izkopal otroka; zakopan je bil blizu hiše prav plitvo. Ko je dvignila truplo, je hotela iz otrokovih ust hitro odstraniti cunjo, s katero ga je zadušila, kar je pa roka postave preprečila. Morilko izroče okrožnemu sodišču v Novem mestu. Na vprašanje, zakaj je otroka umorila, se je izrazila: Enega nezakonskega otroka že imam, dva sta pa preveč.

(Požar.) 7. t. m. popoldne je udarila strela v kozolec posestnika Martina Vidica na Sapu. V par minutah je bil ves kozolec v ognju. Ko so gasilci iz Sapa in moške spravili vso slamnato streho na tla, prihitela je domača brizgalna iz Šmarja na pomoč. Moštvo je teklo pred njo na pozorišče. Uspeh delovanja brizgalnice je bil viden. Stebri in močnejši tramovi, ki jih je že lizal plamen, so bili naenkrat pogaseni. Zapihal pa je močan veter, ki je zopet razvnel skrite iskre. Na vseh koncih se je zopet zasvetilo. Zdaj je pa prihitelo še gasilno društvo iz Grosuplje z brizgalnico na pomoč. Brizgalni sta delovali vsaka od ene strani kozolca in tako je bil kmalu udušen ogenj. Hvala Bogu, da je ves čas močan dež močil sosedne strehe. Tudi gasilno društvo iz Škofljice je hitelo na pomoč, pa mu je bilo na Razdrtem povedano, da je ogenj pogasjen.

Razne stvari po svetu.

(Zverinsko maščevanje ruskih poljedelcev.) V poltavski pokrajini na posestvu Kupistindy je najel posestnik 80 poljskih delavk. Vsled ženske konkurence razkačeni so kmečki fantje zažgali skedenj, v katerem so dekleta spala; poprej so pa še zadelali vrata, tako, da je vseh 80 deklet prišlo v plamenih ob življenje. Provročitelje tega groznega dejanja so takoj zaprli.

(Velika vročina na Španskem.) Po vsej Španiji vlada huda vročina. Termometer kaže v Madridu 39 do 44 stopinj po Celziju v senci. Mnogo ljudij pomrje vsled vročine ali zblazni, mnogi pa tudi sami sebe usmrte. Čestokrat pride tudi do krvavih spopadov. Vrh te vročine je pa le malo pitne vode in tudi izdelovanje ledu je omejeno.

(Zanimive izkopnine.) Prevžitkar F. Rašček, ki je delal v kamnolomu „Barvinski hrib“ pri Gotni vasi pri Novem mestu, je dne 18. t. m. izkopal tam več človeških kosti in lobanj. Te izkopnine so najbrže še izza turških vojsk. — Kajzar Martin Bele iz Gotne vasi je izkopal kakih dvajset človeških okostnjakov. Prebivalci Gotne vasi trdijo, da je stal tam pred stoletji grad, katerega pa so sovražniki ob vojnem času razrušili.

(Potres na južnem Ogrskem in v Bolgariji.) Na južnem Ogrskem so čutili v nedeljo 15. t. m. popoldne hud potres. Koliko škode je potres napravil, še ni znano. Skoro istočasno so čutili precej močan potres po vsej Bolgariji. Potres je napravil precej škode. Tudi iz Bukarešte poročajo, da so čutili ta potres in da je bil še močnejši kot v Bolgariji in na Ogrskem. V več mestih in vaseh je zapustilo prebivalstvo, ki je bilo popolnoma zbegano, svoja stanovanja in pobegnili v gozde in na polja. Potres so čutili tudi v Solunu, kjer pa ni napravil nobene škode. Po zadnjih poročilih o potresu v Bolgariji je bil potres posebno močan v okraju Tirnovu. V več vaseh, trgih in mestih je razdejal potres več hiš, veliko pa jih je težko poškodoval. Bilo je ubitih in ranjenih tudi več oseb, toda njih število še ni znano. Precej močan je bil potres tudi v Grabovem, kjer je napravil zelo veliko materialno škodo. Tudi je več oseb lahko in težko ranjenih.

(7 mesecev v kurniku.) Povodom tatvin v mestni bolnišnici v Trstu so uvedli hišno preiskavo tudi pri neki Tereziji Rojčevi. Pri tem so našli v neki umazani kuhinji v kurniku, ki je bil podoben hlevu, štiriletnega Leva Rojca, vnuka Rojčeve. Fant je bil tako shujšan, da ga je bila sama kost in koža, po vsem telesu pa je imel polno gnojnih bul. Dečka so zaprli že pred sedmimi meseci v kurnik, ker ima kostno jetiko. Zdravnika niso hoteli poklicati; da bi pa kdo ne našel bolezni, so zaprli dečka v kurnik, kjer bi bil v kratkem umrl, da ga ni rešil slučaj tatvine v mestni bolnici.

(Drama na izseljeniškem parniku.) Pred par dnevi je parnik „Lingure“ sprejel v pristanišču v Neapolju več sto izseljencev na krov, da jih odpelje v Genovo in od tam v Južno Ameriko. Med temi je bil tudi 50letni Pasquale Sposato, ki je hotel s svojim šestletnim sinom Guiliom poskusiti onstran oceana svojo srečo. Iz previdnosti je dal Sposato svoje prihranke v znesku 600 lir kapitanu, da jih shrani. Kar naenkrat, ko je parnik vozil skozi morsko ožino Piombino, je Sposato pogrešil svojo denarnico, poza-

bil pa je, da jo je dal shraniti kapitanu. Preiskal je vse svoje žepe. In ko ni ničesar našel, se ga je polastil obup. Sklenil je umoriti otroka in sebe. Pograbil je otroka, ga poljubil ter vrget v morje, ter nato še sam skočil za njim. Ostali izseljenci so to opazili ter preprečili samomor. Otroka niso mogli več rešiti. Kapitan je nesrečnežu povedal, kje da je njegov denar, ter ga v Genovi izročil sodišču.

(Amerikanska dogodba.) Neki ameriški duhovnik je v neki družbi pripovedoval sledečo dogodbo: Nekega dne je prišel k njemu mlad par ter izrekel željo, naj ju poroči. V župnišču sta napravila lepo oblečena tujca prav dober vtisk, vsled česar je župnik poklical priče ter brez dolgega govorjenja poročil dvojico. Po obredu je bil običajen zajtrk. Čez pol ure je par vstal, mož je dal župniku dvajsetdolarski bankovec — češ da nima drobiža — ter ga prosil, naj plača zajtrk ter si ostanek pridrži za svoj trud. Novoporočena sta se odpeljala s prvim vlakom. Župnik pa vesel, da jima je pomagal do sreče in da je imel iz tega še dobiček, je šel plačat zajtrk. Treba pa si je predstavljati njegovo razočaranje, ko je izvedel, da je bankovec ponarejen in da mora plačati zajtrk iz svojega. Čez par dni pa je izvedel iz listov, da se je mladi par dal poročiti tudi v drugih župniščih. In to ga je pomirilo, kajti škodoželjnost je sladka.

(Največji biograf v Evropi) ima, kakor poroča list „Nordland“ mesto Kodanj. Nameščen je v starem poslopju centralnega kolodvora, ki ga po otvoritvi osebnega kolodvora niso več rabili. Kolodvorska dvorana, ki je bila pripravljena kakor biograf, je dolga 70 metrov in visoka 15 metrov. Gledališka dvorana ima prostora za 3000 gledalcev. Zvečer prirejajo dve predstavi, od katerih trajavsaka dve uri. Biograf ima orkester 30 članov, promenadne prostore, čakalnico, čajev salon in udobne restavracijske prostore.

Kmetijstvo in gospodarstvo.

Umetna gnojila in njih uporaba.

Kmetovalec ima sledeča gnojila na razpolago:

- 1.) gospodarska ali domača gnojila,
- 2.) umetna ali trgovinska gnojila.

Zmotoma mislijo nekateri, da umetna gnojila lahko nadomestijo hlevski ali živinski gnoj. Umetna gnojila nam pa rabijo le v svrhu, da dopolnujemo ali pa izpopolnujemo hlevski gnoj. Vsaka rastlina potrebuje, kakor vsak človek, vsaka žival, hrane, da se preživi in razvija. Rastline dobivajo hrano deloma po koreninah iz zemlje, deloma po listih iz zraka. Kakor človek z isto hrano (le s kruhom ali le z mesom) trajno ne more izhajati in se preživljati, ravno tako je treba rastlinam različne vrste hrane ali redilnih snovi. Nekaj teh redilnih snovi se nahaja v obilni množici v zemlji, drugih pa rastlinam več ali manj primanjkuje. Zlasti te poslednje redilne snovi, ki rastlinam navadno nedostajajo, zanimajo kmetovalca. Te se imenujejo: dušik, fosforova kislina, kali in apno.

Ako se nahaja ena izmed teh redilnih snovi le v majhni množini v zemlji, potem ne pomaga nič, če se nahajajo ostale še v tako veliki izobilici v zemlji.

Če hoče kdo zgraditi 300 metrov dolg zid ter ima dovolj apna, peska in vode, pa le za 200 metrov ka-

menja, mu še toliko apna itd. ne pomaga nič; poskrbeti si mora več kamenja, če hoče zgraditi 300 metrov dolg zid.

V zemlji nekega zemljišča bi se nahajala neka gotova množina dušika, fosforove kisline in apna, ki bi zadoščala, da odda 40 centom žita potrebnih redilnih snovi, dočim bi bilo samo toliko kalija, kolikor ga je v 25 centih žita. V najugodnejšem slučaju bi se pridelalo na tem zemljišču le 25 centov. Šele po uporabi kakega kalijevega gnojila bi se pridelek zvišal. Vse druge vrste gnojil bi zaman uporabljali.

Na to se opira mnogokrat opazovani pojav v praksi. Prigodi se, da je dalje časa uporaba enega samega umetnega gnojila uspešna, nato pa vedno manj. Zakaj po uporabljanju samo ene redilne snovi se vedno bolj izkorišča v zemlji se nahajajoča zaloga redilnih snovi, ki se sčasoma popolnoma izčrpajo.

Iz tega je razvidno, da se ne sme rabiti katerega koli umetnega gnojila, ampak le tako, ki vsebuje nedostajajoče redilne snovi. Kako to spoznamo, o tem pozneje.

V umetnih gnojilih tudi ni nobene posebne redilne snovi (kakor nekateri menijo), ki bi je morda ne bilo v hlevskem ali živinskem gnoju. V hlevskem gnoju so vse rastlinske redilne snovi, v umetnih gnojilih pa večinoma le ena.

Dasi so v hlevskem gnoju vse redilne snovi, vendar umetna gnojila niso nepotrebna ali ničeva. Žetev ali košnja vsake kmetije vsebuje gotovo množino redilnih snovi, ki so jih rastline s svojimi koreninami použile iz zemlje. Po vsaki žetvi ali košnji je torej zemlja revnejša na snoveh, ki so v rastlinah. Od žetve se en del proda, drugi del se pokrmi in se pretvarja v meso, mleko, volno itd. Po tem takem pride torej le en del redilnih snovi zopet na polje v obliki gnoja. Zato moramo izgubljene redilne snovi nadomestiti in v to svrhu nam služijo umetna gnojila.

Omeniti pa moramo še nekaj, kar je zelo važno. V zadnjih desetletjih se je vse podražilo in poskočilo: davki, mezde, cene zemljišč itd. Kmetovalec mora iz svoje kmetije doseči več dohodkov, če hoče obstojati. Že preje smo omenili, da dosežemo pri zemljišču popoln učinek šele tedaj, če dopolnimo redilno snov, ki je le malo v dotični zemlji, ali z drugimi besedami povedano, le po pravilni uporabi umetnih gnojil dosežemo najvišje pridelke.

Končno pa ne smemo pozabiti na to, da ima kmetijstvo vedno rastočo nalogo vsled vprašanja prehranitve našega venomer naraščajočega prebivalstva. To naj noben kmetovalec ne pozabi!

Še bolj napačno pa bi bilo misliti, da je sedaj hlevski gnoj manj vreden, ker bi lahko z različnimi umetnimi gnojili rastlinam dovažali potrebnih redilnih snovi. Seveda bi bilo to mogoče, a pomisliti moramo, da hlevski gnoj, kakor znano, izboljša lastnosti zemlje, zlasti jo zrahlja, kar z umetnimi gnojili ni mogoče doseči.

Povzemimo torej vse na kratko: Umetna gnojila in hlevski gnoj naj bo naše geslo! Kdor pa s svojim gospodarskim ali domačim gnojem slabo ravna, kdor pripušča, da hlevski gnoj izpira dež ali izžiga solnce, da odteka gnojnica in si kupuje umetnih gnojil, ta slabo gospodari. Na eni strani se mu redilne snovi izgubljajo, ki jih na drugi strani kupuje za težki denar.